

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Cap. I. De Præcepto VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957

TRACTATUS VI.

De Præcepto VIII. IX. X. & Præceptis Ecclesia.

CAP. I.

De Præcepto VIII.

PROhibetur hic omnis injusta læsio famæ & honoris proximi; ac præcipuè omnis falsitas, & mendacium, ac læsio verbalis, quæ fit, tum in judicio falsè accusando v. l. verum celando, de quo supra; tum etiam extra pernitiosè mentiendo, secreta revelando. de quo vid. Bonac. de rest. d. 2. q. 2. p. ult. Caym. l. 5. tract. 3. p. 2. cap. 5. ac denique detrahendo.

DUBIUM I.

Quid sit suspicio, indicium temerarium, & dubitatio, ac quale peccatum?

Suppono hæc tria differre inter se; quòd Judicium sit firma animi sententia, seu assensus indubitatus; Suspicio assensus inchoatus, quo quis inclinat in unam partem, judicans probabiliter, latere aliquod fundamentum opinandi. Dubitatio autem non est affectus, (nisi causaliter) sed quasi suspensio animi, in neutram partem inclinans.

clinando. Quæritur ergo hic, non de suspicione & iudicio prudenti, quod sufficientibus indiciis nititur; sed de imprudenti, & temerario, quod iis destituitur. Majora autem indicia requiruntur ad iudicium, quàm ad suspensionem; & ad hanc, quàm ad dubitationem.

Resp. I. Iudicium temerarium, cum plena advertentia de gravi malo proximi, communiter est mortale, contra iustitiam. *Ita Fill. Less. c. 29. l. 1. Eaym. l. 3. t. 3. c. 2.* Ratio, quia proximo fit gravis injuria, dum sine causa improbus habetur, cum habeat jus ad bonum nomen & famam: præterquam quod ex his iudiciis plerumque gravia mala sequantur. In confessione tamen non opus est explicare speciem mali iudicati, cum omnia uni iustitiæ commutativæ in specie infima adversentur. *Escob. E. 10. cap. 4. n. 36.*

Dixi, *communiter*: quia si iudicium habeat magnam probabilitatem, etsi non omnino sufficientem ad certitudinem erit veniale; quia moralis certitudo, & magna probabilitas non adeò distant, ut censeatur gravis injuria, iudicare certum, quod est valdè probabile; verbi g. si iudices juvenem solum cum puella inventum in cubiculo, illi cita tractasse. Ex quibus resolvitur, peccati tantum venialiter remotè iudicando sequentibus casibus. *vid. Tan. 2. 2. d. 4. q. 3. d. 2.*

I. Si non sit grave malum, quod proximo temerè impingis: & sic eum, qui iudicat alium esse spurium, vel filium Judæi, à mortali excusat. *Nay. Azor & Less. contra alios apud Dian. p. 5. r. 5. R. 69.*

II. Si

II. Si sit grave quidem, sed non perfectè ad-
vertas.

III. Si advertas quidem te malè judicare, non
tamen advertis signa esse insufficientia, nec de
iis dubitas.

IV. Si signa sint sufficientia ad opinionem
saltem probabilem.

V. Mortale etiam non est, (per se loquendo)
si de indeterminato tantum judices; quia nulli sit
gravis injuria *Escob. l. c. ex Fagund.*

Resp. II. Suspicio & Dubitatio temeraria, ex
genere suo videntur esse peccata tantum venia-
lia; maximè, si procedant ex errore intellectus,
quo judicia ut sufficientia apprehenduntur. *Ita*
Laym. ex S. Thom. Navar. Molin. Fill. tract. 4. cap.
1. q. 5. Less. l. 2. cap. 29. d. 3. & c. contra multos, qui
putant esse mortale. Ratio est quia communi-
ter suspicio tantum est concitatio quædam ad af-
fectum; manet enim in mente suspicantis aliquo
modo bona existimatio proximi: ergo non fit il-
li gravis injuria, cum non totaliter deturbetur de
possessione bonæ famæ, sit tamen aliqua, quia te-
merè dubitatur.

Dixi, maximè si ex errore: quia talis cum non
sit per se voluntaria, nec pertinax, meretur excusa-
tionem: si verò ex malevolentia in suspicione
gravi persistas, erit mortale ut docet *Less. Fill. & c.*
ob injuriæ gravitatem. Atque idem est de dubita-
tione positiva, orta ex malevolentia absque causa;
procedit enim ex contemptu alterius, proinde,
gravis iniuria reputatur.

Quæres. Quomodo discerni possit suspicio à
judi-

judicio firmo, quando formido de opposito expressè non est conjuncta?

Resp. Cajetanus censet eum judicare, qui rogatus an habeat rem pro certo, respondet sibi certam, aut ferè certam videri: eum verò suspicari, qui respondet se non esse moraliter certum, sed facillè posse falli, *v. Bon. de rest. d. 2. q. 7. p. 1.*

DUBIUM II.

*Quid sit, & quàm grave peccatum
Detractio?*

Resp. Detractio est alienæ famæ iniusta violatio vel denigratio. Differt à Contumelia, quæ est iniusta honoris diminutio, 1. obiecto; quia contumelia honor, detractio autem famam læditur, quæ est opinio, seu existimatio de alterius excellentia; honor autem est testificatio alienæ excellentiæ animo conceptæ. 2. Differt, modo: quia contumelia instar rapinæ fit apertè, contra præsentem: detractio ut plurimum instar furti occu'tè, & contra absentem. Unde licet contumelia detractioe gravior sit, est tamen detractio peccatum mortale ex genere suo; etsi ex parvitate materiæ, aut in deliberatione, fieri possit veniale. Ratio, quia est gravius furto, quod est mortale, cum lædat proximi famam, quæ est maius bonum, quàm opes.

Detractio alia est directa & formalis, quæ fit ex intentione famam lædendi: alia indirecta, & materialis tantum, quæ fit ex levitate, & loquacitate aliqua. *Ex dictis resolves.*

I. Regu-

I. Regulariter non mortale; (etsi per accidens, ratione damni sequentis, tale esse possit) revelare naturales defectus animi, corporis, vel naturalium: quia tales non sunt morales; nec infamia apud prudentes reputatur, quòd quis v. g. sit stupidus, spurius, luscus. *Bon. t. 2. d. 2. q. 4. p. 2.*

SI. Plerumque etiam levis detractio habetur, si alium infames generalibus nominibus peccatorum mortalium v. g. esse iracundum, superbum, &c. (etsi aliquando gravis esse possit) quia audientes plerumque interpretantur de naturali propensione, & defectu involuntario; nec oritur grave damnum famæ, *S. Anton. 1. p. t. 8. c. 4. Sylv. dub. 3. n. 18. Lay. l. 3. t. 3. p. 2. c. 9. n. 3.*

III. Similiter non erit mortale communiter, referre peccata mortalia, quæ ob conditionem personæ, non notabilitet famam lædant: v. g. si dicas, militem habere concubinam, pugnasse in duello, cogitare vindictam, adolescentem esse prodigum, deditum amoribus, &c. *Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 3.*

IV. Fieri tamen potest, ut narrando defectus etiam naturales, spectata conditione & statu illius, graviter noceas, & sic graviter pecces: ut si gravem & optimi nominis Prælatum, aut religiosum, mendaciis assuetum esse, virum gravem ac consularem, illegitimè natum, Judæum, &c. Idem est, etsi de altero nihil in particulari, sed tantum in genere dicas, v. g. te scire aliquid de illo, quo d si dicas, magno illum rubore sit affecturum, *C. Lugo d. 14. n. 49.*

V. Crimen aut defectum alicujus, modò verum, sæpè licet prodere ob justas causas, v. g.

1. Cum

1. Cum expedit superiorem scire suorum defectus, ut emendentur, de quo *v. supra de Gorr. frat.* & sic eos qui crimen occultum filiorum parentibus, vel famulorum heris, in ordine ad correctionem, (cavendo tamen ne ex revelatione majus damnum sequatur) significant, communiter excusari docet, *Trul. l. 7. cap. 7. c. 10. d. 11. ex Bon. & c.* uti & uxorem loquentem cum marito (vel contra) de criminibus occultis filiorum, vel famulorum. 2. Causa consilii, vel auxilii capiendi, in quo tamen videndum, ut cum minimo damno tertii fiat. 3. Causa cavendi alterius damni: ut si alicujus æstimatio falsò concepta de eius doctrina, probitate, est aliis perniciosa. Unde cum agitur de conferendo officio, de contrahendo matrimonio, de suscipienda religione, assumendo medico, præceptore, famulo, famula, &c. licet manifestare (imò aliquando oportet) occulta alterius impedimenta, inhabilitatem; crimina, unde notabile aliquod incommodum meritiò timeretur: dummodò nulla alia sit ratio commodior impediendi, & damnum quod proximo timeretur, si majus, aut saltem æquale damno, quod ex manifestatione defectus aut criminis alterius, ei obvenerit, *Less. l. 2. c. 11. de 12.*

VI. Hinc quoque, si quis inustè lædit famam tuam, nec potes eam tueri, nec recuperare alia via, quàm imminuendo quoque famam illius, id licet: dummodò falsa non dicas, in tantum quantum ad tuam famam conservandam necesse est: nec magis lædas, quam lædaris, collata tua & alterius persona, *v. Card. de Lugo n. 50.*

VII. Si

VII. Si quis solatii tantum causa, & non intentione detrahendi. alicui amico narret iniuriam ab alio sibi factam, non videtur esse mortale, etsi inde aliqua infamia proveniat auctori: ea enim ipsi imputanda est. Cavendum tamen, ne dicatur pluribus, vel apertius nominetur persona, quam necesse sit ad consilium vel solatium. *Less. Laym. Tann. 2. 2. q. 8. d. 7. dub. 4. C. Lugo d. 14.* & sic excusari posse famulos (saltem à mortali) qui injurias sibi ab heris suis, uxores, quæ à maritis, filios quæ à patre, Religiosos qui a Prælato, illatas, doloris tantum mitigandi causa, referunt, docet *Trul. l. 7. c. 10. d. 11 ex Less. Laym. Tan. Nav. Dian. p. 2. R. 32.* Idem putat *Caiet.* dicendum, si crimen occultum reveles uni alicui viro prudenti, & taciturno, cui dicere perinde sit ac si nulli diceretur; eò quòd damnum illud censeatur leve, & sic *Trul. l. 7. c. 10. d. 11.* cum *Dian. p. 1. t. 3. m. R. 22. & p. 2. t. 5. m. R. 33.* excusat pœnitentem, qui in confessione manifestat complicem, dicuntque *Tann. Bonac. Escob. & c.* eam sententiam esse probabilem. Quam sententiam probabilem esse ait *Dian. cum Tann. l. c. & Bon. Escob. 8. E. 9.* Verum hoc universim non videtur satis tutum, quia læsio famæ, apud unam etiam personam censeatur gravis; ut pater in judicio temerario. Imò sæpè quidam ægrius ferunt, se lædi apud unam personam gravem, quàm tres vel quatuor alios. Unde *Suar. Fill. Less. Azor. & Laym.* putant communiter esse mortale, *v. C. Lugo l. c.*

VIII. Crimen simpliciter publicum, sive sit notorium jure, sive facto manifestare iis, qui nesciunt,

Q

sciunt,

sciunt, non est peccatum mortale iniustitiæ: quia hoc ipso auctor amisit jus ad famam, cum ratio justiciæ, & evidentia facti faciat, ne de iniuria juste queri possit. Quod confirmat consuetudo, mandans historiæ publica crimina.

Dixi, *non est mortale iniustitia*: quia detegere eo loco, quo fama non erat perlatura, vel non nisi post longum tempus, vel aliter cum gravi dolore eius qui commisit, sæpè potest esse mortale contra charitatem, ut *Less. Vale. Tol. s. c. 6. contra Nav. & Cai. v. C. Lugo d. 14. nu. 59. Fagund. p. 2 l. 5. c. 3.*

IX. Similiter non est peccatum contra justitiam, saltem mortale, quærere causam captivitatis alicujus, vel de ea loqui, sicut enim captivitas est publica, sic etiam causa videtur esse publica. *Sayr. Bon. Trul. l. 7. c. 10. d. 11.* Ubi eodem modo excusat eum, qui refert delictum alicujus publicum, referendo simul pœnitentiam, & emendationem, secus si taceatur pœnitentia quam fecit: & sic ait peccare historiographos, describendo peccata mortuorum publica, & non referendo pœnitentiam vel emendationem, si resipuerint.

X. Similiter manifestare crimen, quod nondum est publicum, moraliter tamen certum est, brevi fore publicum, (sive per facti evidentiam, sive per sententiam Judicis) non est mortale: quia parum nocet. Nisi tamen ex ista anticipatione, sequerentur graviora damna, v. g. in officio, &c. *C. Lugo l. c. n. 92.*

XI. Infamem in uno crimine, de altero valde affini infamare, est tantum veniale: ut verb. g. si de

de adultero dicas quòd miserit literas amatorias :
quia tunc non notabiliter augetur infamia. De
disparato tamen, & non connexo crimine infama-
re, est mortale : quia infamis in uno genere vitii,
non amisit jus famæ in aliis virtutibus. *Tand. 4.
de iust. q. 8. dub. 7. n. 141. ex Navar. & Less. contra
Sylv. V. detraçtio. Palud. &c.*

XII. Detraçtio materialis ex loquacitate orta
est mortale, si gravem proximi læsionem impor-
tet, idque advertatur : quia etsi non intendatur di-
rectè læsio alterius, ea tamen indirectè, & implici-
tè est volita, & æquivalet formali. Veniale autem
tantum erit, si non sequatur læsio gravis, quia sci-
licet communiter non seriò accipitur, nec credi-
tur. Simi iter erit veniale tantum, audita refer-
ret, ut audita tantum, hoc est, nihil affirmando de
rei veritate sed dubitationem potius suam de ea
significando, ita ut nulla inde secutura putetur
infamia nec auditores rationabiliter sint creditu-
ri. Ita contra *Azor. p. 3. l. 13. c. 6.* docet *Tann. 2.
2. d. 4. q. 8. dub. 7. num. 139. Escob. E. 10. c. 4. n. 40.*
eo quòd diffamatio, si fortè sequatur, imputetur
audienti si credat. Idem docet *C. Lugo l. c. rectè*
limitans, nisi grave damnum ex modo narrandi,
vel ex levitate audientium (qui temerè credituri
sint, & vulgaturi) secuturum possis prævidere.
Hinc peccas graviter contra justitiam, si referens
grave crimen, addas, id tibi dictum esse à viro fi-
de digno : quia præbes sufficiens fundamentum
credendi, *Dian. t. 5 m. R. 28.*

XIII. Mortuum infamare, minus grave est
quàm vivum : mortale tamen, & ad restitutionem
obli-

Q 2

364 *Lib. III. Tr. VI. de VIII. IX. X Prac.*
obligans. *Lessius lib. 2. cap. 11. dist. 21. Bonac. d.*
2. q. 4. p. 2.

XIV. Non esse mortale de aliquo ignoto, vel indeterminato malè loqui: v. g. in tali loco esse multos improbos, in tali Collegio unum Canonicum commississe grave crimen, v. g. simoniam docet *Escob. Ex. 10. c. 4. ex Fag. quod Trul. l. 7. c. 10. d. 4. ex Bon. Azor & c.* limitat, si non sit tale, quod in alios redundet.

XV. Gravissimè autem peccant, qui ordini, seu statui alicui Religiosorum in communi, vel Monasterio detrahunt, dicendo v. g. quod in eo malè vivatur, non servetur observantia regularis, &c. (nisi id planè notorium) quia gravissimè nocent, tenenturque sub mortali ad restitutionem totius communitati, à qua superioris remissio non excusat, *Sot. Nav. Trul. c. 10. d. 14.* Talem autem sufficienter confiteri si dicat: detraxi cuidam Religioni, ordini, vel monasterio, &c. sive sit communitas numerosa, sive non, docet *Lugo, & Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 1.*

XVI. Similiter mortale est tacita persona nominare monasterium, vel ordinem religiosum, ex quo aliquis grave peccatum occultum, v. g. adulterii vel fornicationis commiserit. *Nav. Trul. 10. d. 14.*

XVII. Explicandum est in confessione; an apud multos, & quot cir. iter; an verò apud unum tantum alicui dexteris. Ita probabiliter *Bon. d. sacr. d. 5. q. 5. p. 2. 3. §. dis. 3. n. 16. & 21. ex Sans. Sylv. Adr. num. 135.* Sed *C. Lugo d. 16. n. 135. 140. & 165. ex Nav. Salas. Còn. &c.* negat, dicitque contrarium

trarium esse probabilius. Nec omitendum, si quem infamaveris libello famoso; cum id sit genus detrahendi gravissimum; & ad plurimos pertinet. Non tamen necessario dicendum, in quo genere infamaveris: quia fama semper est eiusdem speciei in genere moris. *C. Lugo d. 16. num. 265.*

XVIII. Peccat mortaliter contra iustitiam, & tenetur ad restitutionem, ratione cooperationis, is, qui audit detractorem, excitando, vel animando efficaciter; qui verò lætatur tantum detractione audita, aut licet non lætetur, qui non impedit, cum commodè possit, peccat pro ratione damni mortaliter, vel venialiter contra charitatem; non tamen tenetur ad restitutionem, nisi sit superior, pater, vel dominus, is enim ex officio tenetur impedire subditum, ne alteri iniuste noceat.

Dixi, *si commodè possit*: quia non peccat, qui putat monitionem suam nihil profuturam; vel ex eò magnum incommodum metuit, vel qui rationabili verecundia prohibetur, ob auctoritatem detrahentis. Debet tamen tunc discedere, si commodè potest, faciē tristiorem ostendere, vel alio sermonem avertere, v. *Less. & Bon. l.c.* Hinc æqualis ratio, (inferior rarissimè tenetur corrigere detractorem. 1. Quia audiens plerumque nescit, an quod dicitur, sit notorium, tametsi ipse ignoraverit, & in dubio non est, cur damnet detractorem. In quo multi falluntur, existimantes, simul ac aliquid audiunt dici contra proximum, id simul ac aliquid audiunt dici contra proximum, id sibi mox refutandum. 2. Quia cæpta

Q 3 detra-

detractioe, sæpe melius consulitur proximo, si sinatur absolvi, quàm si abrumpatur. Nam si distinctè explicetur, sæpe non tam graviter apprehenditur, quàm initio conceptum erat. 3. Quia sæpe sine gravi offensione non potes corrigere. 4. Quia sæpè alter habet justam causam manifestandi, præsertim uni soli, *C. Lugo l. c. num. 128. v. Dia t. 3. m. R. 24 & t. 5. m. 35.*

Quæres. I. An liceat alium infamare, ad tormenta gravia vitanda?

Resp. I. Licet, si crimen sit verum: quia nullam alteri facit injuriam, cum habeat jus ad illud in necessitate revelandi.

Resp. II. Si crimen sit falsum, non licet: quia esset mendacium perniciosum. *Sylv.* tamen & *Navar.* putant, veniale tantum esse, si sola infamia sequatur, & post torturam revocetur, eò quòd non sit infamia eff. *cax. v. infra l. 4. c. 3. d. 7.*

Quæres. II. An liceat se ipsum infamare:

Resp. Id non esse saltè mortale regulariter. Ita *Less. Fill. & Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 3. n. 14.* quia non est contra justitiam, cum sit famæ suæ dominus: nec contra charitatem quia hæc non obligat ad bona externa conservanda, nisi in quantum id exigit salus propria, vel proximi.

Dixi, *regulariter*: quia per accidens potest esse mortale ut v. g. si tua fama sit necessaria muneris, vel si tibi damnum vitæ, vel alius infamæ, ex eadem sequeretur. *Vnde resolves.*

Non est mortale, ad vitanda gravia tormenta, falsum crimen sibi imponere, ex quo etiam mors sequatur: quia non tenetur homo, cum tantis crucia-

eruciatibus vitam suam tueri : nec talis dicetur se interficere, sed tantum ex justa causa vitam morti exponere, *Less. & Fill. v. infra l. 4. cap. 3. d. 7.*

DUBIUM III.

An, & quomodo Fama restituenda?

Resp. Nisi sit causa excusans, patet ex natura justitiæ, & ex dictis *de restit.* famam iniuste ablatam restitui debere. Et quidem, si verum crimen quis narravit, debet opinionem conceptam, quantum potest, apud audientes abolere, dicendo v.g. se male dixisse, iniuriam intulisse, deceptum esse, &c. Vel si hac ratione parum proficiatur eum laudando in aliis rebus, crimen extenuando, honorem eius in re alia procurando, &c. sic enim sensim tantundem fama eius illustrabitur ex una parte, quantum ex altera obscurata fuit. Quòd si autem crimen falsum inpegisti, teneris id aperte retractare (adhibito etiam, si opus est, iuramento) apud eos, quibus dixisti, & (per se loquendo) ad quos infamia pervenit, sive apud auditores mediatos: ut contra *Less. & Tamm. 2. 2. d. 4. q. 6. d. 6. n. 146.* docet *C. Lugo*, quia totum damnum famæ, cuius causa es, teneris reparare.

Licet aliquando sufficiat dicere, te penitus deceptum, rem aliter se habere, male te informatum fuisse, v. *Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 7. Less. c. 11. d. 30.*

Dixi, *per se*: plerumque enim per accidens ab hac obligatione talis excusatur, respectu auditorum, mediatorum: tum ob moralem impotentiam, tum quia eo ipso, quod apud immediatos retra-

Q4 Etavit,

stavit, implicite illis commisit, ut hanc retractio-
nem ipsi indicent aliis, si quibus forte revelave-
rint. Idque confirmat praxis Confessariorum,
qui tantum obligant, ut retractent apud eos,
quibus ipsi revelarunt *γ. C. Lugo l. c.* Unde re-
solves.

I. Confessarii est, uti & Concionatorum, bene
instruere suos, & monere de restitutione, ac fuga
vitii tam communis.

II. Is qui bona fide, vel probabili errore du-
ctus, sine formali mendacio falsum de alio dixit,
tenetur (intellecta postea materiali injustitia) ad
restitutionem; licet non tam strictè, quàm qui in-
famavit per injuriam formalem: hic enim tene-
tur restituere, cum detrimento famæ suæ, etiam
etiam æquali, alter non item, sed tantum, quate-
nus sine suo notabili incommodo potest, *Mol.
Less. C. Lugo d. 15. num. 4.* Similiter qui crimen
narravit de uno, quod auditores ex errore intelle-
xerunt de alio, licet non ex justitia (siquidem non
eius actio, sed error audientium causa fuit damni
injusti) tamen ex charitate tenetur ad restituo-
nem cum possit grave damnum proximi sine suo
detrimento præcavere, *Bon. d. 44.*

III. Qui detraxit alteri libello famoso, ut ef-
ficax sit restitutio, eam facere contrariis scriptis,
vel publica revocatione, *Sayr. Bon. d. 2. de rest.
q. 4. p. 9.*

IV. Si ex læsione famæ ortum etiam est alteri
damnum fortunarum, ut si privatus est officio,
excidit spe divitis matrimonii, amisit dotem, &c.
tunc & fama debet restitui, & damnum illud
com-

compensari; ad arbitrium prudentum. Et quidem obligatio restitutionis fame, cum sit pure personalis, non transit ad hæredes: obligatio autem compensationis dicti damni, cum habeat respectum ad bona infamatoris, transit ad hæredes.

Laym. l. c. c. 7. n. 4.

Quæres I. Quæ excusent à restitutione fame?

Resp. Patere ex dictis de rest. l. 3. t. 9. c. 2. Unde resolves.

I. Excusatus es à fame restitutione, si planè sis impotens.

II. Si crimen occultum, quod dixisti, vel simile, alia ratione fiat publicum, C. Lugo d. 15. f. 3. num. 27.

III. Si fama aliis modis jam recuperata sit, ut infamati purgatione, vitæ probitate, testimonio prudentum, Less. l. 2. c. 11. 24. Et si tunc pro damno, quod secutum est, debeat satisfieri. C. Lugo d. 15. f. 3.

IV. Si prudenter judicetur, jam dudum rem oblivione deletam. Quo casu maximè prudentia opus est, nam aliquando periculosius est retractare, renovando memoriam, v. C. Lugo d. 15. f. 3. n. 35.

V. Si is cui detraxisti, tibi similiter detraxerit, nec velit restituere: quia tunc potes jure compensationis, seu retentionis uti, dummodo infamia illata non redundet in alios. Ita probabiliter, Tol. Less. Sylv. Mald. Dian. com. 2. tr. 3. R. 30. Mol. contra Caiet. Tan. C. Lugo & Nav.

VI. Si non possis absque periculo vitæ, vel si fama restituenda sit minoris valoris, quàm fama

Q s detra-

detractoris. Sic v. g. Prælati non tenetur restituere ulli homini, si aliter non potest, quam cum amissione famæ suæ multò majoris momenti; sed sufficit tunc, si infamatū laudet, aut pecunia cōpenset. *v. C. Lugol. c.*

VII. Si infamatus spontè remiserit, (modo tamen ejus infamia non redundarit in alios, ut familiam, statum) sive expressa, sive tacita sit condonatio: tamen si nihilominus ex charitate damnum resarcire aliquando teneatur, si possit absq; gravi incommodo. *C. Lugol. d. 15. §. 3. n. 38.* Imo aliqua do etiam sufficit condonatio præsumpta, & interpretativa voluntas eius, qui potest condonare, si nimirum ille sit ita affectus, ut si rogaretur, facile condonaret: tunc enim non est invitus, saltem quoad substantiam, etsi fama non restituatur. *v. C. Lugol. c.*

Quæres II. An restitutio famæ licitè condonetur?

Resp. Licet sit in iis casibus, in quibus seipsum licet infamare: in quibus autem, & quam graviter peccat se infamando, in iisdem & tam graviter peccat condonando. *Nav. Trul. l. 7. c. 10. d. 28.* Unde resolves.

1. Condonans famæ restitutionem peccat mortaliter. 1. Si infamia redundet in alios. 2. Si inde sequatur scandalum. 3. Si sit vir valde utilis Reip. & ex infamia fructus impediatur. 4. Si fama sit necessaria ad muneris gubernationem. *Sot. Less. Trul. l. c.* qui tamen notant, condonationem semper esse validam, quando fama non redundat in alios; secus quando redundat. Unde parentes non possunt condonare, quando redudat in filios, neq; filii, quando in parentes, *v. Aut. c.*

II. Ex eo verò præcisè, quod infamatus (vel contumelia affectus) conversans cum infamatore, videatur remittere iniuriam, non censetur condonare restitutionem famæ, vel honoris; sicut nec alia debita per familiaritatem. *Navar. c. 18. Trul. 29.*

CAPVT II.

Quid de Præcepto nono, & decimo?

Resp. Prohibent omnes internas concupiscentias, & delectationes voluntarias illorum operum, quæ præceptis secundæ tabulæ, præsertim sexto & septimo vetantur. *Quæ de re vide supra, & patebit ex dicendis de peccatis, infra lib. 5.*

CAPVT